

Onze zoon is een jongensachtige meid

Dr. Baudewijntje Kreukels

Kennis- en Zorgcentrum voor Genderdysforie, VU Medisch Centrum Amsterdam

Jean Lautenslager en Ruben van der Weijden

Patiëntenorganisatie Transvisie

NIBI conferentie 1 juni 2018, Lunteren

Voorstellen

- Baudewijntje Kreukels
- Ruben van der Weijden
- Jean Lautenslager

Te bespreken onderwerpen

- Waar hebben we het over ? (Jean)
- Wat weten we over het ontstaan ? (Baudewijntje)
- Medische transitie bij adolescenten ? (Baudewijntje)
- Juridische transitie bij adolescenten ? (Ruben)
- Wat betekent het om transgender te zijn ? (Jean)
- Transgender jongere bijstaan op school ? (Ruben)

Waar hebben we het over ?

identiteit

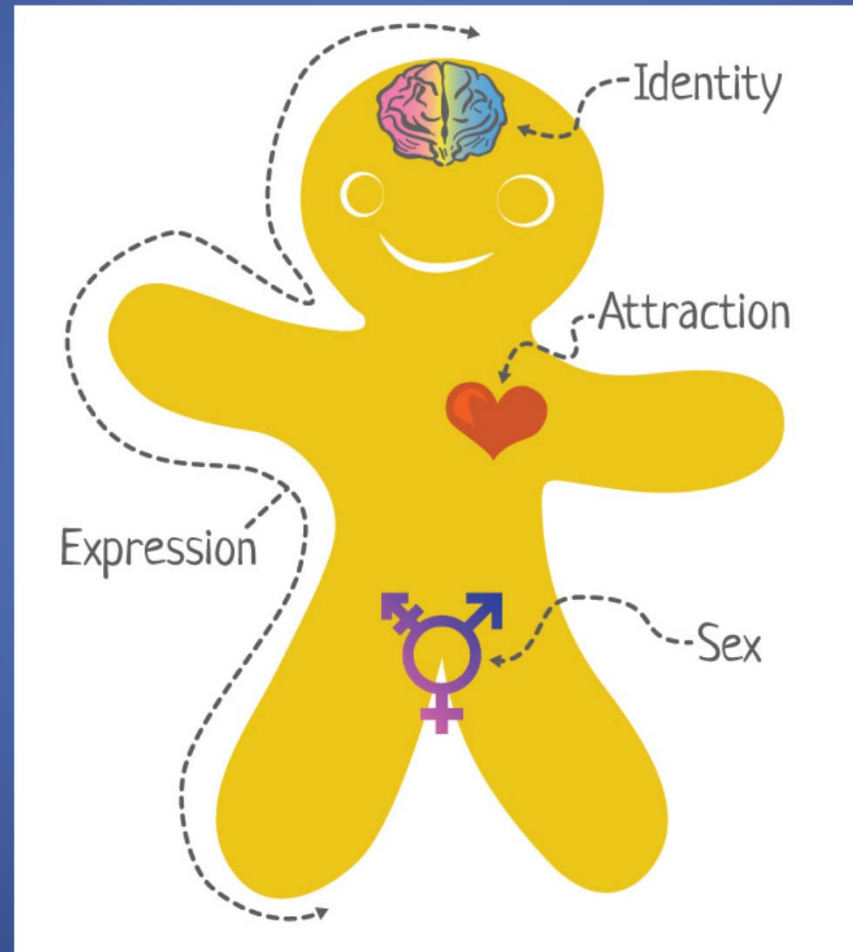
gender

sekse

seksuele oriëntatie

Jean

Genderbread person

Andere begrippen

Cisgender

Genderidentiteit komt overeen met het geboortegeslacht

Gender-nonconform

Gedrag en/of genderexpressie komen niet overeen met de normen die horen bij het geboortegeslacht

Transgender

Genderidentiteit en/of genderexpressie komen niet overeen met het geboortegeslacht

Genderdysforie

Klinische term voor iemand wiens identiteit niet overeen komt met het geboortegeslacht

Transvrouw/transman

Biologische geslacht mannelijk, identiteit vrouwelijk of biologische geslacht vrouwelijk, identiteit mannelijk

Binair/non-binair

Uitgaan van twee genders of van meer genders dan twee (genderfluïde, genderqueer)

Gradaties

Gender-nonconformiteit

Genderdysforie

Formele diagnose conform DSM / ICD

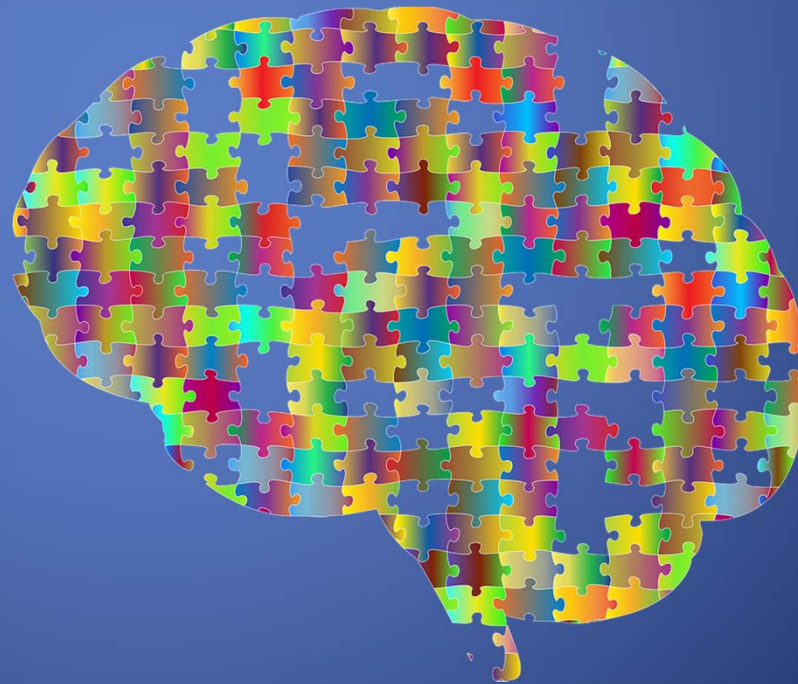
Aantallen (afhankelijk van de definitie)

- Gender-incongruent → 1 op de 25 mensen, ca. 3-5 %, ca. 600.000 mensen
- Genderdysforie → 1 op 250 mensen, ca. 0,5 %

Sterke toename van aantal mensen dat zich laat behandelen

Wat weten we over het ontstaan ?

Baudewijnje

Waar komen genderdysfore gevoelens vandaan?

BIOLOGISCHE FACTOREN

Genetisch

Prenatale
hormonen

Gender identiteit

Maatschappij

Leeftijdsgenoten

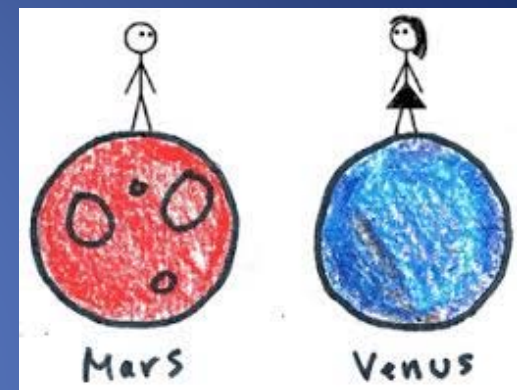
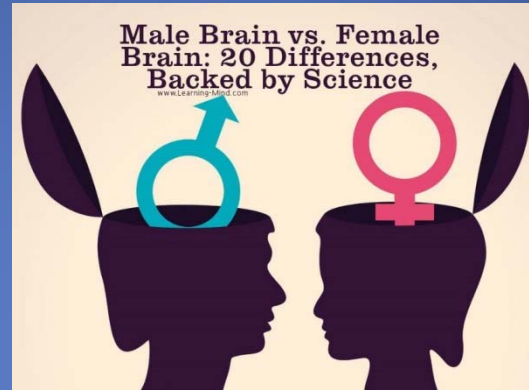
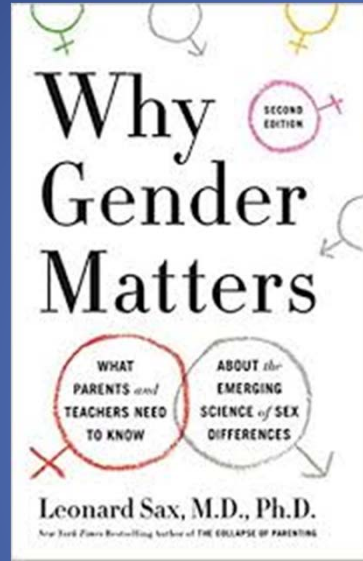
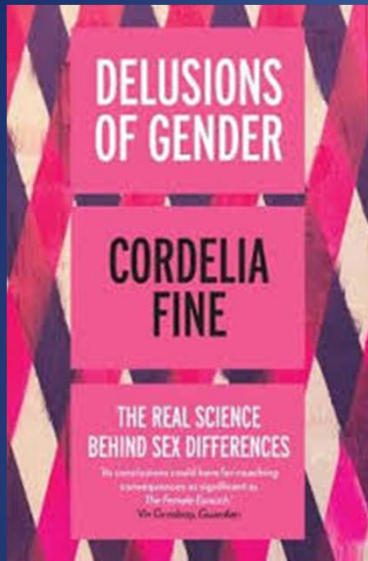
SOCIOLOGISCHE FACTOREN

Psychologisch

Ouders

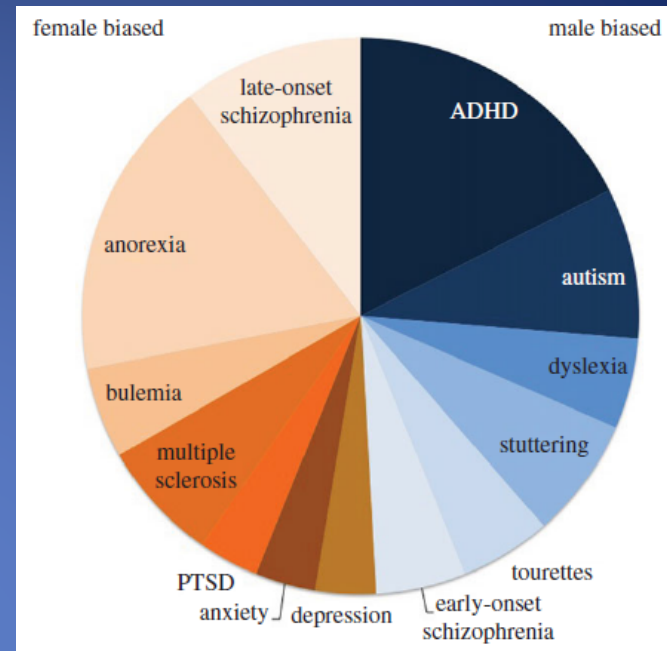
PSYCHOLOGISCHE FACTOREN

Verschillen mannen en vrouwen van elkaar?

- Anatomische verschillen
- XX en XY chromosomen

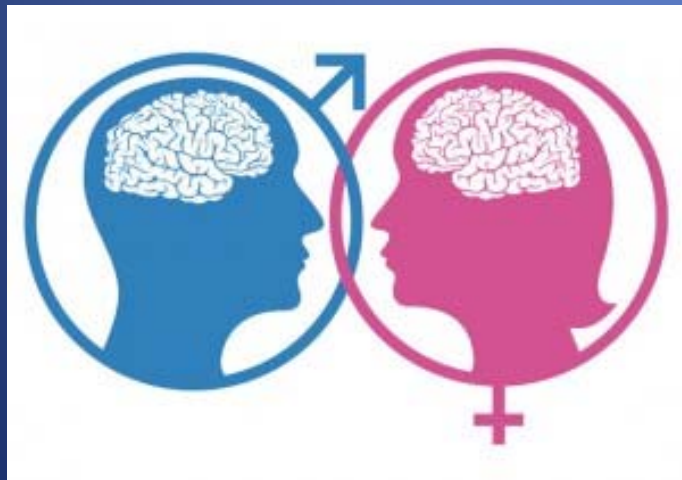
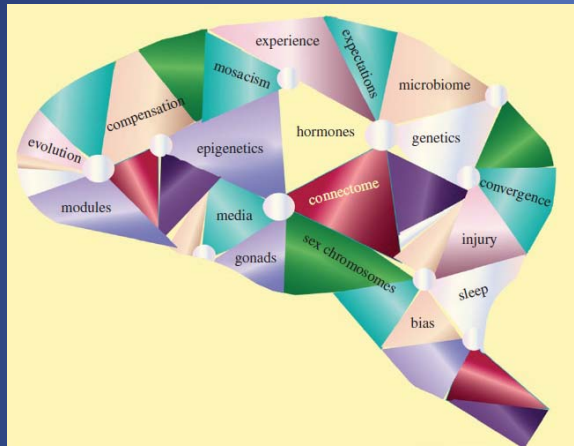
Andere verschillen?

McCarthy, PTRSB, 2016

En als ze dan verschillen waar komen deze verschillen dan vandaan?

Mc Carthy, *PTRSB*, 2016

Prenatale ontwikkeling – seksuele differentiatie

1^e trimester

2^e/3^e trimester

Ontwikkeling geslachtsorganen

Seksuele differentiatie van de hersenen

DIVERSITEIT

Seksuele differentiatie, typische ontwikkeling

Mannelijke route

XY chromosomen   Testes   Testosteron   Mannelijk lichaam   Mannelijke genderidentiteit

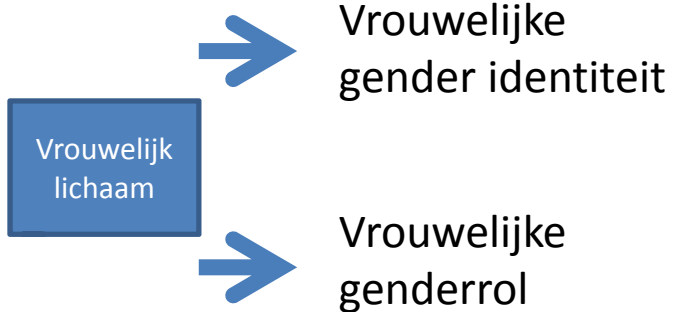
Vrouwelijke route

XX chromosomen   Ovaria   Geen testosteron   Vrouwelijk lichaam   Vrouwelijke genderidentiteit

Seksuele differentiatie – atypische ontwikkeling

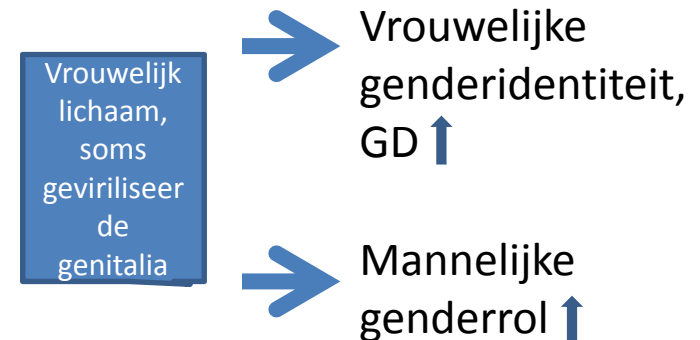
Compleet androgeen ongevoeligheds syndroom

XY chromosomen   Testes   Ongevoelig voor testosteron

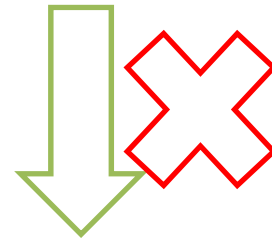
Congenitale bijnier hyperplasie

XX chromosomen   Ovaria   Testosteron

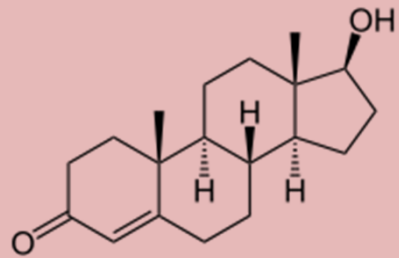

Seksuele differentiatie hypothese

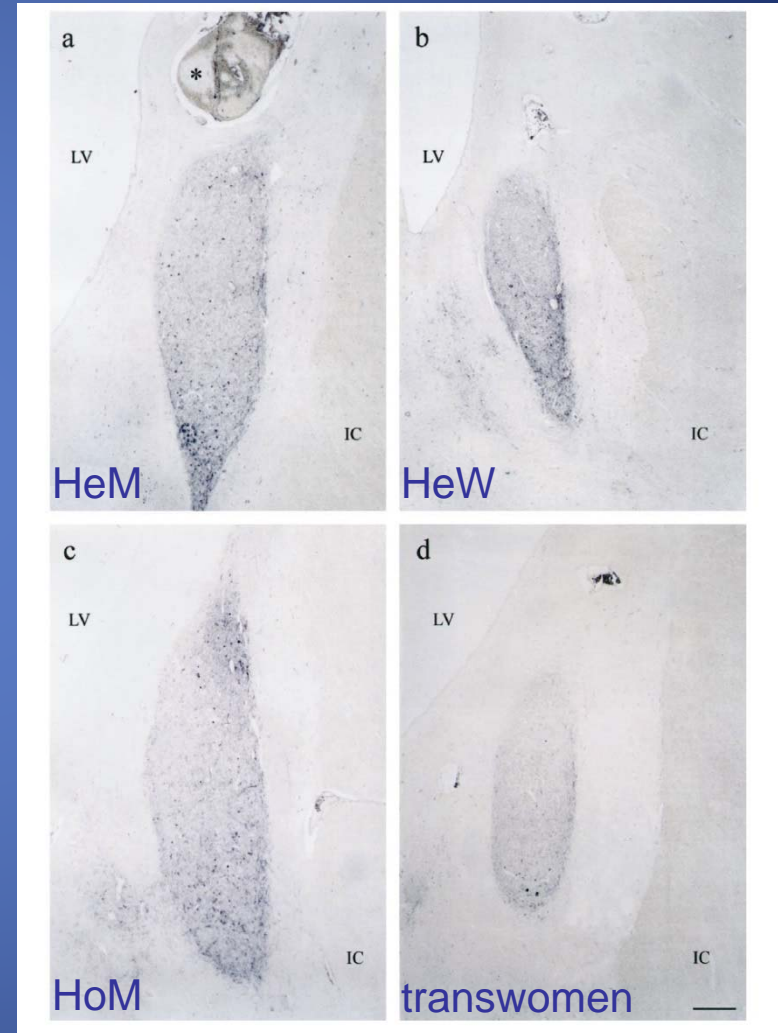
Overeenkomsten met genderidentiteit of sekse
toegewezen bij geboorte?

Organiserende effecten

Seksuele differentiatie hypothese

Phoenix et al., 1959

Zhou et al., *Nature*, 1995;

Kruijver et al., *J Clin Endocrinol Metab*, 2000

Geslachtshormonen en de ontwikkeling van de hersenen

Sarah Burke, Julie Bakker, Dick Veltman, Peggy Cohen-Kettenis

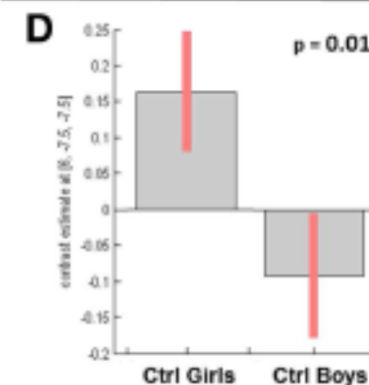

Hypothalamic response to the chemo-signal androstadienone in gender dysphoric children and adolescents

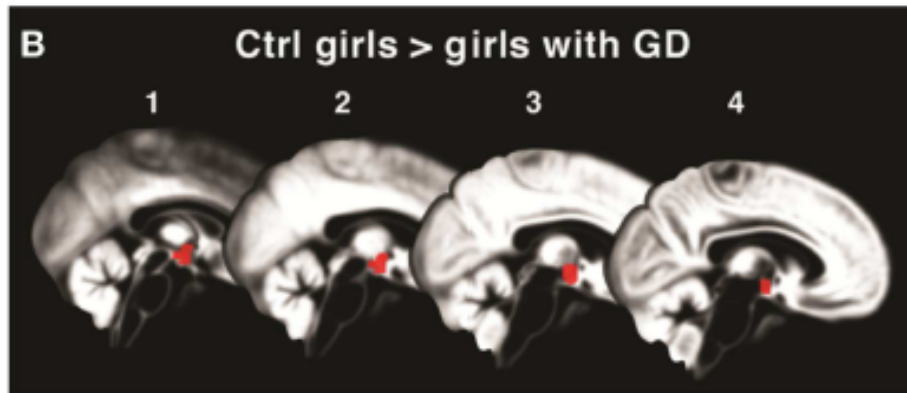
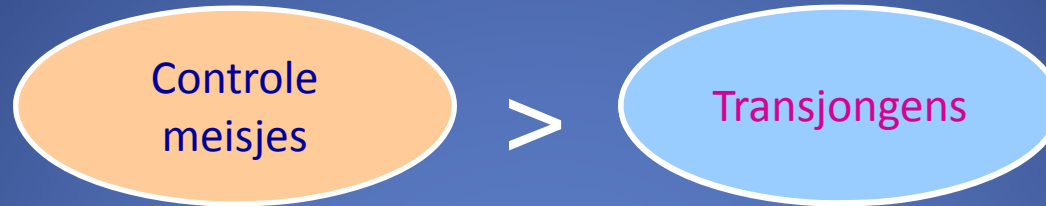
Sarah M. Burke^{1,2*}, Peggy T. Cohen-Kettenis¹, Dick J. Veltman³, Daniel T. Klink⁴ and Julie Bakker^{1,2,5}

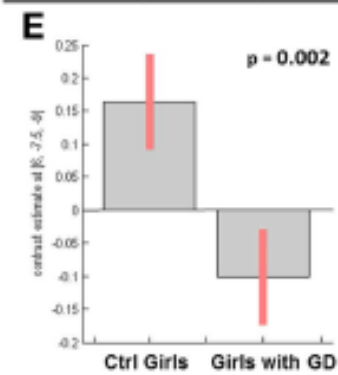
Sex difference in adolescents

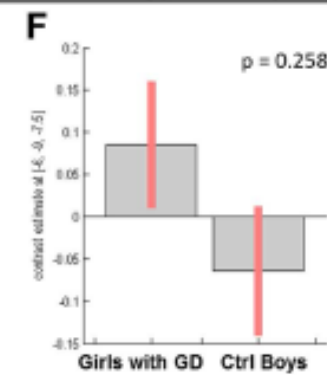
Transjongens (toegewezen sekse vrouwelijk, mannelijke genderidentiteit)

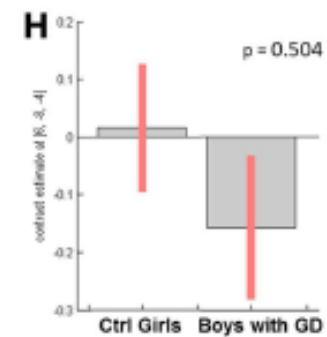
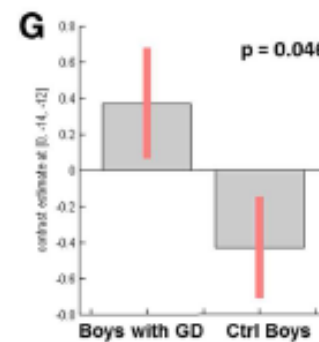
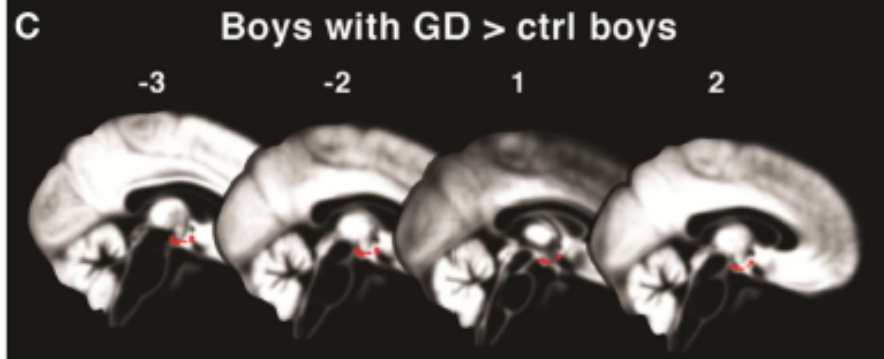
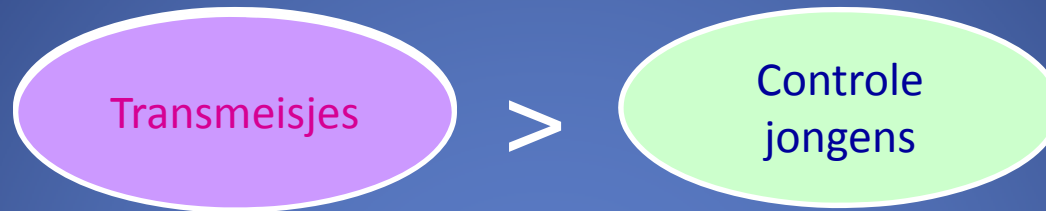
sex-atypical response

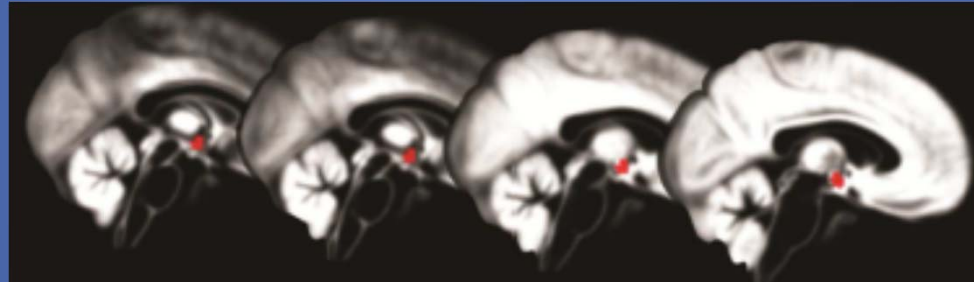
sex-typical response

Transmeisjes (toegewezen sekse mannelijk, vrouwelijke genderidentiteit)

Activiteit in de hypothalamus gedurende AND
Van adolescenten met GD
Gelijkend op gender identiteit of toegewezen sekse?

In lijn met genderidentiteit

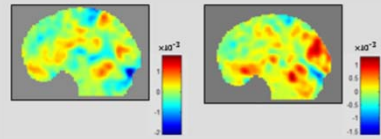
Andere studies bij adolescenten met GD

Gelijk aan genderidentiteit

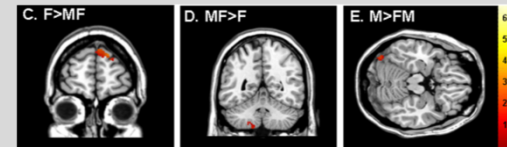
Er tussen in

Gelijk aan toegewezen sekse

structureel

Hoekzema et al., PNEC 2015; SD regions

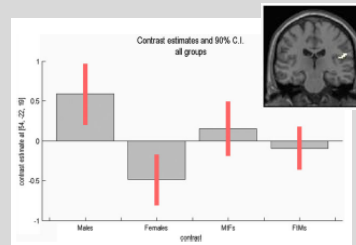

Hoekzema et al., PNEC 2015; whole brain

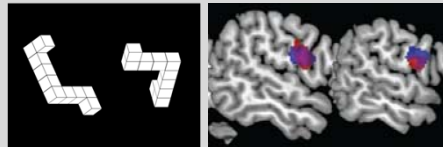
functioneel

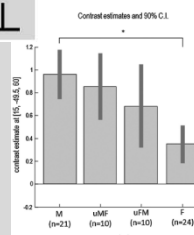
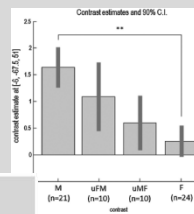
Burke et al., FIE 2014

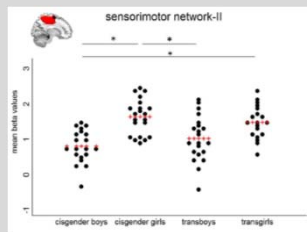
Soleman et al., JSM 2013

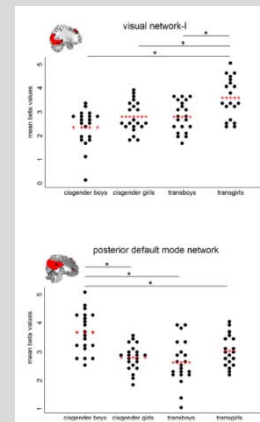
Burke et al., JPN 2016

Staphorsius et al., PNEC 2015

Nota et al., PNEC 2016

Nota et al., PNEC 2016

Genetische factoren en erfelijkheid

Tweelingstudies

Erfelijkheid genderrol, genderidentiteit en genderdysforie

(Polderman, Kreukels, et al., 2018)

Wat weten we nu?

- Indicatie dat genetische factoren een rol spelen
- Sekse atypische patronen in GD, overeenkomsten met gender identiteit
- Ook patronen specifiek voor GD (oorzaak of gevolg?)
- Verschillende maten en verschillende uitkomsten
- Nog veel vragen....

Biologische factoren spelen een rol, maar interactie met andere factoren nog onduidelijk

BIOLOGISCHE FACTOREN

Genetisch

Prenatale
hormonen

Gender identiteit

Psychologisch

PSYCHOLOGISCHE
FACTOREN

Ouders

Maatschappij

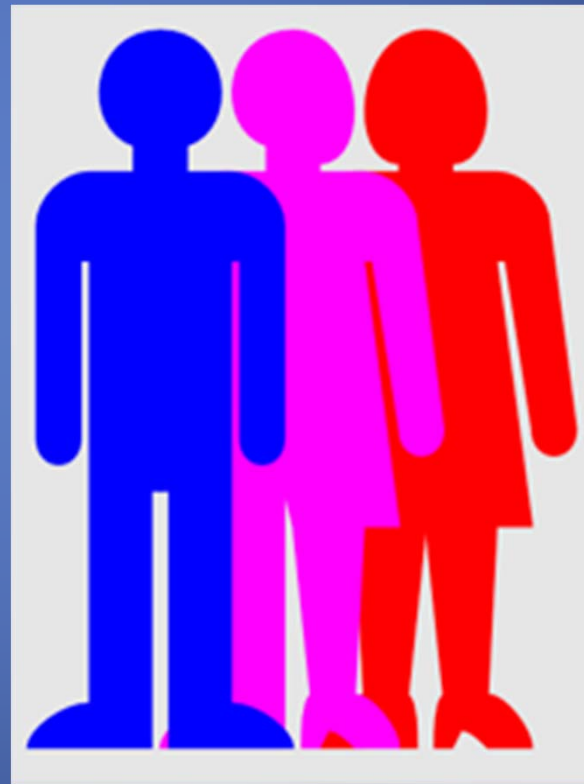
Leeftijdsgenoten

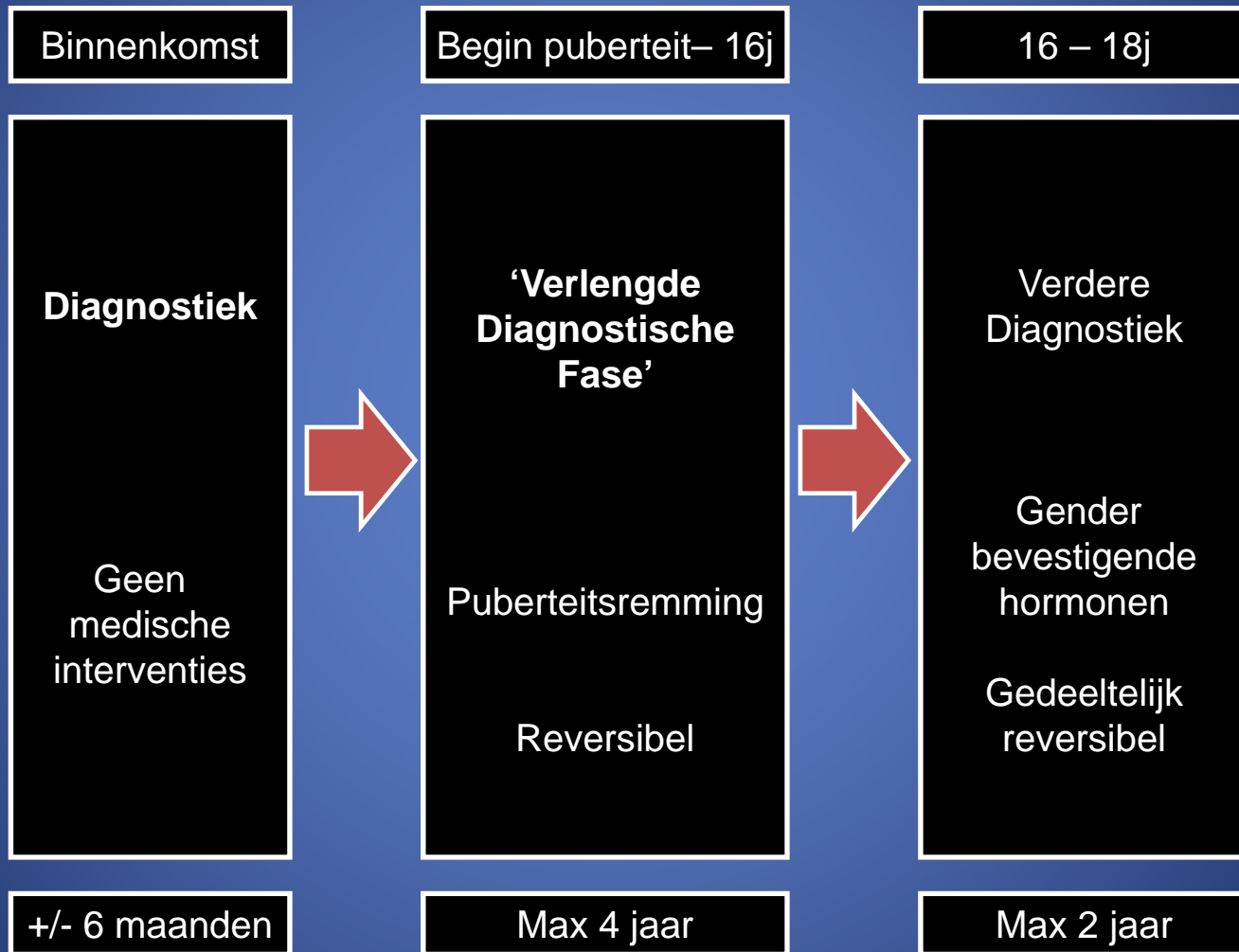
SOCIOLOGISCHE FACTOREN

Medische transitie bij adolescenten

Baudewijntje

Eerste diagnostische fase

Gesprekken (om de 3-4 weken)

- Gesprekken met adolescent en ouders
- Psychologische tests en vragenlijsten
- Gesprek met kinderpsychiater
- Teambeslissing

Verlengde diagnostische fase

Criteria voor puberteitsremming

- Levenslange GD
- Toename GD start puberteit
- Geen interfererende comorbiditeit
- Steunende omgeving
- Goed begrip van de effecten van de behandeling!!
- Tanner 2-3
- (> 12 (psychologische rijping))

> 18 jaar

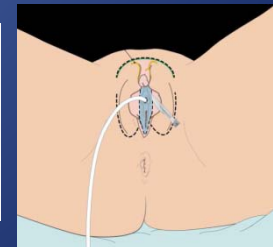
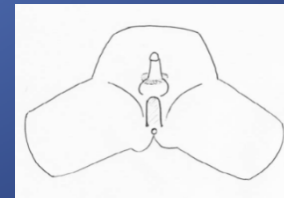
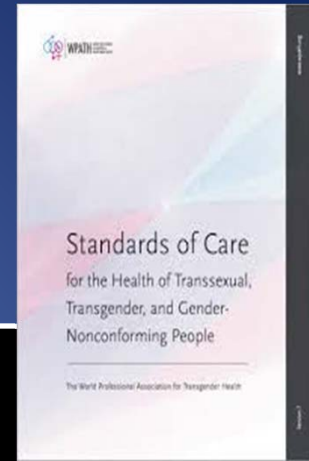
Diagnostiek

Social transitie
en
hormonen

Gender
bevestigende
chirurgie

Juridische transitie bij adolescenten

Ruben

Wettelijke mogelijkheden

Naam en geslacht laten wijzigen op geboorteakte, identiteitsbewijzen, diploma's, etc.

Hoe

- met deskundigenverklaring
- iedereen vanaf 16 jaar
- bij de gemeente waar je bent geboren
- aantekening op de geboorteacte
- bijziging BRP

Wat betekent het om transgender te zijn ?

een vriendelijk bedoeld
'dag mevrouw'
doet zeer
je bent immers een meneer

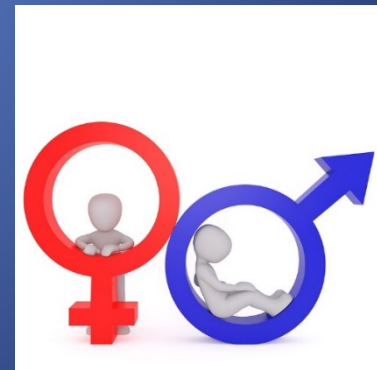
Jean

Spiegel

denkend aan jezelf
lang, breed, met platte borst
schrik je je rot
als je in de spiegel kijkt
daar staart iemand terug
die je niet kent
het is helemaal geen vent

Opgroeien als transgender

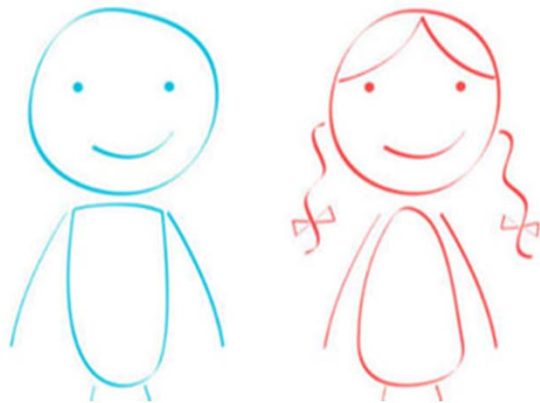
- Op 3 jarige leeftijd weten dat het niet klopt
- Weten dat er niets aan te veranderen valt
- Zoveel mogelijk het leefbaar maken voor jezelf (kleding, haar, speelgoed)
- Weinig vrienden en vriendinnen
- Problemen met meisjes/vrouwen dingen
- Mollen gedrag

Anders

weet je wat het is om anders te zijn
anders dan je klasgenoten
anders dan je vrienden
anders dan je familie
anders dan je collega's
anders dan je buren
anders dan de anderen
anders dan iedereen
..... het is vreselijk alleen

Ongemak en leed

- Eenzaamheid
- Aangepast gedrag
- Negatief zelfbeeld
- Angst voor afwijzing
- Schoolprestaties kunnen eronder lijden
- Gedragsproblemen
- Angststoornissen

Genderdysforie is niet voor watjes

Gebed

almachtige God

maak van een man een man
en van een vrouw een vrouw

en laat er niet

een heleboel rondlopen
die hun man- of vrouwzijn
bij de almachtige dokter
moeten kopen

Wat was zwaar ?

- Eenzaamheid
- Dat men uit gaat van een psychische stoornis
- Het feit dat een andere bepaalt of ik in transitie mocht
- De periode dat je niet passabel bent
- Met de billen bloot gaan voor de buitenwereld

Vreemd? Ik weet niet anders

Transitie

Transformeren

Van vrouw naar man

Van man naar vrouw

Iets voor jou?

Vreemd?

Niet voor mij !!

Wat is voor mij belangrijk

- Dat ik eindelijk mezelf ben
- Dat ik het uiterlijk heb dat beter bij mij past
- Dat ik nooit meer terug hoef naar die vrouwelijke rol

Transgenderjongere bijstaan op school

Ruben

Wat helpt transgenderjongeren ?

✓ Wel

- (uitzicht op) transitie
- steun vanuit de omgeving
- lotgenotencontact
- passabiliteit
- steun van familie en vrienden
- acceptatie

✗ Niet

- niet kunnen leven naar genderidentiteit
- negatieve reacties op school en werk
- negatieve reacties van familie en vrienden

Tip

R e s p e c t

Tips

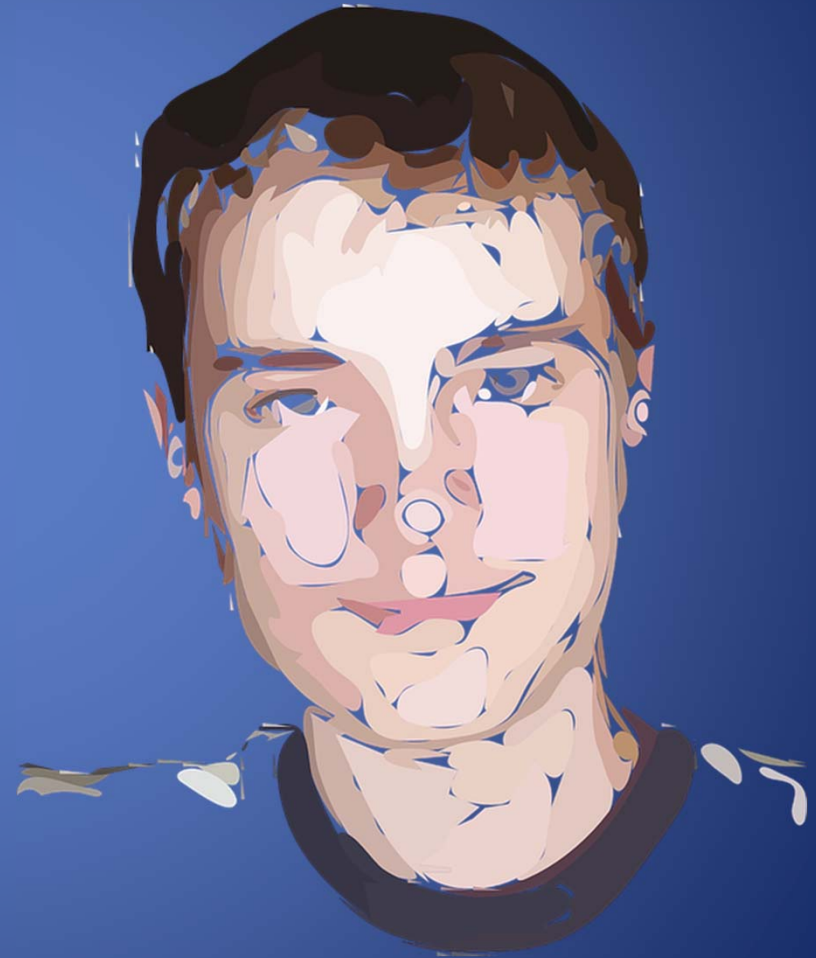

- Accepteer de jongere
- Vraag niet naar zaken waar je normaal ook niet naar zou vragen, tenzij de jongere hier zelf over wil praten
- Wees alert op pestgedrag
- Geef de jongere de ruimte
- Gelijke behandeling
- Ondersteun de experimenten met (gender)identiteit

Tips

- Ga uit van de genderexpressie
- Vermijd termen als 'ombouwen' of 'in het verkeerde lichaam zitten'
- Een transgenderjongere is méér dan alleen transgender

Seksualiteit

- Seksuele ontwikkeling voor de transitie staat vrijwel stil. Wel verliefdheid, maar ze doen er niets mee
- Soms na de transitie een herijking van de seksuele oriëntatie
- Bij transgender mensen zie je ook de varianten: hetero, homo, lesbisch, biseksueel

Vragen

